

21. YÜZYIL'A BAŞLARKEN ALMANYA'NIN YENİ DIŞ POLİTİKA VİZYONU

Tural BAHADIR*

Özet

31.01.2014-02.02.2014 tarihleri arasında Münih'te yapılan geleneksel güvenlik konferansı'nda başta Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck¹ olmak üzere, Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier² ve Savunma Bakanı Ursula von der Leyen yaptıkları konuşmalarda; Almanya'nın uluslararası düzende daha fazla sorumluluk üstlenen bir aktör olması gerektiğine vurgu yaparak daha etkili bir dış politika söylemi ortaya koymuşlardır. Konferans sonrası, Almanya'nın AB ve dünyadaki rolü üzerine yapılan tartışmalarda Almanya'nın "sorumluluk söylemi" öne çıkmış ve Almanya'nın uluslararası sorun ve krizlerde askeri boyutta da daha fazla sorumluluk üstlenerek etkin bir aktör olması benimsenmiştir. 2014 Münih Güvenlik Konferansı'nda meydana gelen bu gelişme, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'daki rolü konusunda son derece hassas olan Almanya için ne anlama gelmektedir? Alman devletinin en üst düzeyde benimsediği dış politika söylemi nasıl yankılanmış ve ne gibi tepkiler olmuştur? Bu çalışmada Alman Cumhurbaşkanı ve iki Alman Bakanın, Almanya'nın dış politika vizyonu hakkında ortaya koydukları söylemler çerçevesinde bu sorulara cevap verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Alman dış politikası, sorumluluk, söylem analizi

GİRİŞ

Federal Almanya Cumhuriyeti (kısaca Almanya) 12 Eylül 1990 tarihinde Moskova'da imzalanan "2+4 Antlaşması" sonrası Doğu Almanya ile birleşerek II. Dünya Savaşı sonunda meydana gelmiş olan bölünmüşlüğü ortadan kaldırmıştır. Bu süreç aynı zamanda Soğuk Savaşın da sonu olmuş ve gerek Almanya'nın gerekse Avrupa kıtasının yeni bir uluslararası düzene girmesini sağlamıştır. I. ve II. Dünya Savaşı'nın meydana gelmesine yol açan ve II. Dünya Savaşı sonunda büyük bir yıkım yaşayan Almanya bu sorumlulukları bağlamında Soğuk Savaş sürecinde bu ağır yükten kurtulmaya ve Avrupa'da tekrar saygın ve eşit bir devlet olarak kabul görmeye odaklanmıştır. 2+4 Antlaşması ile bu amacına ulaşan Almanya, Soğuk Savaş sürecinde üye olduğu özellikle NATO ve AT çerçevesinde Batı Dünyasına olan bağlılığını ortaya koymuş ve geleceğini, geçmişte yaşanan felaketlerin sorumluluğunun bilincinde ve Batılı kurumlara bağlı kalarak inşa etme amacında olmuştur.

Soğuk Savaş sürecinde dış politikasının temellerini; Doğu Almanya ile birleşmeye ve dış ticaretini geliştirmeye oturtmuş olan Almanya, bu amaçlarında başarılı olmuş ve bu sürecin sonunda aynı zamanda dünyanın en önemli ekonomik güçlerinden biri olmayı başarmıştır. Almanya, Soğuk Savaş sonrası süreçte de ekonomik gücünü arttırmış ve ekonomik etkisini dış politikasının temel araçlarından biri olarak benimsemiştir. Nitekim Almanya, 21. yüzyılın başı itibarı ile Avrupa Birliği'nin (AB) tartışmasız en büyük ekonomik gücü ve AB'nin en etkili üyesi konumundadır. Günümüzde Fransa ile birlikte AB'nin iki temel ayağını teşkil eden Almanya, bu gücünü 2008 sonrası yaşanan küresel finans krizi ve Yunanistan'da yaşanan finans krizi ile birlikte (Avro krizi) AB içinde etkisini önemli ölçüde göstermeye başlamış ve Almanya'nın ekonomik ağırlığı diğer AB üyeleri tarafından adeta kabul edilmek durumunda kalınmıştır.

Almanya'nın 1949'da kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte yaşadığı bu gelişme büyük bir başarı öyküsüdür. Şüphesiz ki burada Amerika Birleşik Devletleri'nin

* Dr.; Siyaset Bilimci, Araştırmacı (Almanya). E posta: tural0901@gmail.com

(ABD), Almanya'nın özellikle 1955'te NATO üyesi olmasından sonra güvenliğini sağlayan ana aktör olarak etkisi büyük olmuştur. Aynı şekilde, AB içinde Fransa'nın, Almanya'yı daha önce yaşanan savaşlara rağmen AB'nin inşasında temel aktör olarak kabul etmesi ve desteklemesi de büyük önem arz etmiştir. Almanya, 21. yüzyılın başı itibarı ile AB içindeki güçlü konumu ve dünyadaki ekonomik ağırlığının farkında olan bir devlet olarak kendi konumunu tekrar değerlendirmiştir. Almanya, gerek AB içinden gelen talep gerekse ABD'de Donald Trump'ın 08 Kasım 2016'da ABD'de seçimleri kazanması sonucunda Başkan olması ile Batı Dünyası içindeki yeri önemli bir tartışma konusu olmuştur.

Trump'ın "Liberal Batı Medeniyeti" vizyonunu benimsemeyerek korumacı ve ABD'nin çıkarlarını önceleyen (America First) bir dış politika stratejisi benimseyeceğini açıklaması sonucunda Almanya liberal Batı Dünyasının lider devlet olarak öne çıkartılmıştır. Batı'nın liberal değerlerini küresel düzeyde de temsil edebileceği tartışmalarında öne çıkan Almanya sadece ekonomik olarak değil, politik olarak da küresel düzeyde etkinliğini arttıran devlet konumundadır. Bu bağlamda, 31 Ocak 2014-02 Şubat 2014 tarihleri arasında Münih'te ellincisi yapılan geleneksel "Münih Güvenlik Konferansı"nda Almanya'nın, Avrupa ve dünyadaki konumunu belirleyebilecek önemli bir gelişme olmuştur. Bu konferansta; Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck, Almanya Dışişleri Bakanı Frank Walter Steimeier ve Almanya Savunma Bakanı Ursula von der Leyen yaptıkları konuşmalarda Almanya'nın artık daha fazla sorumluluk üstlenerek ekonomik gücünün ağırlığının ötesinde küresel düzeyde politik ve askeri olarak da rol almasının önemine vurgu yapmışlardır. Bu gelişmenin Almanya'da ve Avrupa'da önemli yankısı olmuş ve Almanya'nın artık II. Dünya Savaşı'ndan beri taşıdığı tarihsel-psikolojik kötü imajından kurtularak küresel düzeyde güçlü bir aktör olarak 21. yüzyılda yoluna devam etmek istediği yorumlarına yol açmıştır. Bu makalede: Almanya'nın Cumhurbaşkanı, Dışişleri Bakanı ve Savunma Bakanı'nın Münih'te yaptıkları konuşmalar çerçevesinde her üçünün de ortaya koydukları "sorumluluk söylemi" ele alınarak, Almanya'nın bu yeni dış politika söylemi incelenecek ve bu söylemin Almanya'daki yankıları incelenecektir.

1. 2014 MÜNİH GÜVENLİK KONFERANSI VE SORUMLULUK SÖYLEMİ

2014 Münih Güvenlik Konferansı'nın açılış konuşmasını yapan Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck, konuşmasında Almanya'nın dünyadaki rolüne vurgu yaparak Almanya için yeni bir dış politika vizyonu ortaya koymuş ve Konferansa adeta damgasını vurmuştur. Gauck'un konuşması, Almanya'da önemli ölçüde yankı bulmuş ve "Almanya artık sadece ekonomik olarak değil politik ve askeri olarak da küresel düzeyde etkisini ortaya koymak istiyor" algını güçlendirmiştir. Gauck, konuşmasında Almanya'nın artık yeni bir vizyonla dünyada hareket etmesi gerektiği konusu üzerinde durmuş ve Almanya'nın tarihinde hiç olmayan yeni bir sürecin içinde bulunduğunu ve bu yeni süreçte Almanya'nın artık II. Dünya Savaşı sonrası kötü algısından sıyrılarak fakat geçmişte yaşanan felaketleri asla unutmadan yeni sorumluluklar üstlenen bir aktör olarak yoluna devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Gauck, Almanya'nın kendine güvenmesi gerektiğini, kendine güvenen bir Almanya'nın hem AB içindeki hem de NATO'daki dost ve müttefik devletler için güvenilir bir ortak olabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck'un şu ifadeleri önem arz etmiştir:³

Bugün burada Almanya'nın gelecekte nereye doğru hareket edeceği konusunda konuşmak istiyorum. Çünkü biz Almanlar daha önce alışık olmadığımız bir tür sorumluluk taşımaya ve o yönde hareket etmeyi benimseyen bir yola doğru ilerlemekteyiz. Kısacası ben Almanya'nın dünyadaki yeni rolü üzerinde konuşmak istiyorum. Bu Almanya iyi bir Almanya, şimdiye kadar sahip olduğumuzun en

iyisi[...]Almanya büyük ölçüde küreselleşmiş konumdadır. Almanya küreselleşmiş liberal dünya düzeninin önemli bir üyesidir ve bu düzenden önemli ölçüde faydalanmaktadır. Bu liberal dünya düzeninin korunması ve gelecekte de devamının sağlanması Almanya'nın 21. yüzyıldaki en önemli çıkar unsurudur.

[...]Almanya'da bazı kişiler 'Uluslararası Sorumluluk' kavramının bir kod olduğunu varsayıyor. Bazıları bu kavramın, Almanya'nın uluslararası sorunlar için daha fazla para harcaması anlamına geleceğini, bazılarıda Almanya'nın daha fazla ateş etmesine yol açacağını (Alman askerlerinin uluslararası kriz veya çatışmalara dahil olmasını kastederek)⁴ ileri sürerek, 'daha fazla sorumluluğun' daha fazla sorun anlamına geleceğine inanıyorlar. Sizin için belki sürpriz olacak fakat ben her ikisinden de farklı düşünüyorum ve bu konuya farklı bakıyorum (Gauck, 2014)

Joachim Gauck'un söylemlerinde görüldüğü gibi üzerinde düşünülmüş ve Almanya'nın geleceği için belirlenmiş yeni bir dış politika vizyonu ortaya koyma amacındadır. Gauck söylemlerinde Almanya'nın 21. yüzyılda küresel düzeyde sorumluluk üstlenen ve uluslararası sistemde güçlü bir aktör olarak yerini alması gerektiğine inanmakta ve Almanya'nın gelecekte bu vizyonla hareket etmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Almanya'nın bu yeni vizyonu hükümet tarafından da benimsendiğini Almanya'nın Dışişleri Bakanı ve Savunma Bakanlarının konuşmalarında da ifade edilmiştir.

Bu çerçevede Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier konuşmasında dünyanın hızlı bir şekilde değiştiğini ve gerek Avrupa'da gerekse Ortadoğu ve Doğu Asya'daki sorunlara değinerek Almanya'nın bu sorunlu dünyadaki dış politikası için yedi tane tez ortaya koymuştur. Steinmeier'in Almanya'nın dış politikası bağlamında şu söylemleri öne çıkmıştır (Steinmeier, 2014):⁵

[...]Almanya, dış ve güvenlik politikasında daha erken, daha kararlı ve içeriği belirlenmiş bir düzeyde hareket etmeli[...]Dış politikada üstlenilen sorumluluk Almanya için belirgin ve anlaşılır olmak zorunda.

[...]Almanya, AB'nin dış, güvenlik ve savunma politikası için kendi gücü ve etkisini ortaya koyacaktır. AB ülkeleri hem güneyde hem de doğuda ağırlığını birlikte hareket ederek ortaya koyarsa Avrupa'nın dış politikası etkisini hissettirebilecektir.

[...]Ordunun kullanılması en son aşamada gerçekleşmeli. Bu durumlarda ilk önce geri durulmalı fakat bu Almanya'nın sorunlar karşısında hareketsiz kalacağı veya dışarıda kalacağı anlamına gelmemeli. Almanya, dünya politikasını dışarıdan izleyecek ve değerlendirecek bir küçük devlet değildir. Almanya dünya politikasının merkezinde yer alacak kadar büyük bir devlettir.

Burada anlaşılacağı gibi Dışişleri Bakanı Steinmeier, Almanya'nın Avrupa ve dünyada dikkatli fakat ne istediğini bilen ve kendinden emin bir şekilde hareket etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Gauck ve Steinmeier'e benzer şekilde Avrupa ve dünya'daki sorunlara değinen Savunma Bakanı Ursula von der Leyen: Afganistan, Ortadoğu ve Afrika kıtasındaki sorunlara değinerek güçlü NATO ve güçlü AB konusuna vurgu yapmıştır. Von der Leyen'in konuşmasında şu söylemleri önem arz etmiştir (Leyen, 2014):⁶

[...]Biz güncel krizlerin ve çatışmaların adım adım çözüme kavuşturulmasında vazifemizi ve sorumluluğumuzu yerine getirmek durumundayız. Almanya gibi bir ülke bu kriz ve çatışmaların çözümünde, ne güvenlik politikasını ne de insani durumu bahane ederek kayıtsız kalamaz.

[...]Önemli bir ekonomik güç olarak ve büyük bir devlet olarak uluslararası barış ve istikrarın sağlanmasında önemli çıkarımız var. Bu gerçek çerçevesinde Almanya uluslararası sorumluluk üstlenmek durumunda olacaktır.

[...]Ne NATO ne de AB, Afrika'nın süregelen sorunlarında da olduğu gibi tek başlarına çözüme ulaşamaz. Avrupa'lı devletler mutlaka tek sesli konuşmalı...Almanya Avrupa'da güçlü bir devlettir. Almanya, AB içinde ve NATO'nun sunduğu imkanlar ölçüsünde hareket eden güçlü bir devlettir. Biz bunu asla unutmayacağız.

Von der Leyen, konuşmasında Almanya'nın AB ve NATO içinde kalarak yoluna devam edeceğine vurgu yapmış ve transatlantik birliğinin her iki taraf için de önemli olduğunu ifade etmiştir. Von der Leyen, Almanya'nın uluslararası güvenlik sorunlarının çözümünde üzerine düşeni yapması gerektiğini ve Almanya gibi güçlü bir ülkenin bundan kaçınmayacağını belirterek Almanya'nın üzerine düşen uluslararası sorumlulukları üstlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Konuşmasında ABD'nin: "Avrupa'lı müttefiklerimiz NATO'ya daha fazla kaynak ayırmalı" talebine de cevap veren von der Leyen, Washington'un bu talebini olumlu karşılamış ve transatlantik alanının güvenliği için Avrupalı devletlerin daha fazla katkı yapması gerektiğini belirtmiştir.

Yukarıdaki söylemlerde görüldüğü gibi Almanya devlet olarak 21. yüzyılı yeni bir süreç olarak değerlendirmekte ve bu yeni süreçte, I. ve II. Dünya Savaşlarının Almanya üzerindeki tarihsel-psikolojik olumsuzluklarından kurtularak dış politikasında yeni bir vizyon inşa etmeyi kurgulamaktadır. Almanya bunu Cumhurbaşkanı, Dışişleri Bakanı ve Savunma Bakanının konuşmaları ile önemli bir uluslararası toplantıda ortaya koymuştur. Almanya bunu en üst resmi yetkililerin söylemleri ile ortaya koyarak yeni bir dış politika için önemli bir adım atmıştır. Nitekim üst düzey devlet yetkililerin söylemleri bu çerçevede Uluslararası İlişkiler (Uİ) alanında da önemli bir yere sahiptir.

Konuşmalar ve yazılı metinlerin çözümlenmesinde kullanılan "söylem analizi"⁴, Uİ ve dış politika analizinde söylemlerin incelenmesinde önemli bir yöntemsel çerçeve sunmaktadır. Dilsel öğelerin Uİ alanında önemli bir yer edinmesi ve "konuşma eylemi kuramı"nın söylem analizlerinde kullanılması ile söylemler Uİ alanında yaygın şekilde incelenmektedir. Söylem, dilsel bir ifade olarak bu çerçevede aynı zamanda hareket etmek olarak değerlendirilmiştir (Baumann, 2006: 69). İnşacı kuram ve konuşma eylemi konularında önemli çalışmalar yapan Nicholas Onuf: "Bizler, birbirimize karşı davranışımız ve birbirimize karşı dile getirdiğimiz söylemlerimizle var olan dünya'yı meydana getiriyoruz (inşa ediyoruz)" demiş ve bunu adeta şu şekilde formüleştirmiştir: "Indeed, saying is doing: talking is undoubtedly the most important way that we go about making the world what it is" (Onuf, 1998:59). Burada anlaşılacağı gibi, konuşma ve yazılı metinler gibi dilsel öğeler içinde yaşadığımız toplumsal düzende önemli bir yere sahiptir ve içinde yaşadığımız dünyadaki ilişkiler ağının önemli belirleyicisi durumundadır. Bu durum aynı şekilde bir devletin dış politikasının belirlendiği, ortaya konduğu ve inşa edildiği bir süreçte açıklamaktadır.⁷ Nitekim yukarıda üç önemli siyasi kimliğin ortaya konan söylemleri de ifade edildiği tarihten itibaren Alman dış politikası ile ilgili yazılı metin ve sözlü eylemlerde önem arz etmiştir. Bu söylemlerde öne çıkan *uluslararası sorumluluk* alma ve güçlü bir Almanya olarak uluslararası sistemde hareket etme ifadesi ve talebi, daha farklı boyutta çıkarların ve amaçların kurgulandığı ve Almanya'nın gelecek süreçte bu yeni vizyon doğrultusunda hareket etme amacında olduğuna işaret etmektedir.

2. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI ALMANYA VE SORUMLULUK SÖYLEMİ

II. Dünya Savaşı sonrası Batılı müttefik devletler (ABD, İngiltere ve Fransa) ve SSCB tarafından kontrol edilen Almanya, 1949'da kurulduktan 1990'da tekrar birleşmesine kadar olan süreçte iki temel dış politika amacına ulaşmak için mücadele etmiştir. Bir taraftan Avrupa'nın merkezinde zor bir jeopolitik konuma rağmen Soğuk Savaş sürecinde

güvenliğini sağlamak için güvenlik garantileri elde etmek için çabalamış, diğer taraftan Avrupa kıtasının yıkılmasına sebep olmasından dolayı Batı Avrupalı komşularında Almanya'nın hegemonya kurma arzusuna karşı var olan tarihi korkuları ortadan kaldırmak ve komşularının tekrar güvenini kazanmak için ciddi çaba göstermiştir. Her iki amacına ulaşmak için Batılı kurumlara üye olmak için hareket eden Almanya, NATO'ya 1955'te üye olarak hem kendi güvenliğini sağlamış hem de Almanya'ya karşı Batılı komşularının güvenliklerini garanti altına alınmak istenmiştir (bu durumu tanınmış siyaset bilimci Wolfram Hanrieder 'çifte sınırlandırma' olarak tanımlamıştır). Almanya'nın, NATO'nun yanında AT'ye üye olması, Almanya'nın aynı zamanda Batı kulübü içinde yer almasını ve söz hakkı elde etmesinin yolunu açmış ve Almanya'nın Avrupa ve dünyada tekrar eşit ve saygın bir devlet olarak hareket edebilmesine imkan sağlamıştır. Bu bağlamda özellikle ABD ve Fransa'nın katkıları büyük olmuştur. ABD, Almanya'nın NATO'ya katılmasına destek olmuş ve böylece hem Almanya'nın güvenlik taleplerine cevap vermiş hem de Almanya'nın komşularının Almanya'ya karşı varolan güvenlik taleplerini karşılamıştır. ABD, hem I. Dünya Savaşı'nda hem de II. Dünya Savaşı'nda Almanya ile savaşmış her ikisinde de galip çıkmıştır. Buna rağmen ABD, Almanya'nın II. Dünya Savaşı sonrası NATO'ya kabul edilmesini ve ekonomik olarak desteklenmesini sağlamıştır. ABD'nin, Almanya'yı II. Dünya Savaşı'ndan kısa süre sonra bu boyutta desteklemesini temel nedeni, Sovyetler Birliği'nin Batı'ya karşı saldırgan bir strateji benimseyerek hareket etmesi ve Batı dünyasını tehdit etmesinin büyük rolü olmuştur. ABD, Almanya'yı tekrar Batı'ya entegre ederek kendi küresel stratejisinin temelini oluşturan "SSCB'nin küresel düzeyde sınırlandırılması stratejisine" Avrupa kıtasında önemli katkı yapacağını düşünmüştür. Bu çerçevede, SSCB'nin 1948'de Batı Berlin'e giriş-çıkışları engellemek istemesi ve 1950'de Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması ve Moskova'nın Kuzey Kore'nin yanında yer almasının önemli etkisi olmuştur. Nitekim 1955'te "Almanya Sözleşmesi" ile, II. Dünya savaşıdan sonra Batı Almanya'nın yönetimine el koyan Batılı müttefikler, iç ve dış konularda Almanya'ya otonomi vermişlerdir. Fakat 1945'te Potsdam Antlaşması'nda belirlendiği gibi Almanya üzerindeki temel haklar ve yaptırım gücü 1990'a kadar SSCB, ABD, İngiltere ve Fransa'da kalmıştır (Bierling, 2014:14-15).

Nitekim Almanya 12 Eylül 1990'da Moskova'da imzalanan 2+4 Antlaşması ile (Batı ve Doğu Almanya + SSCB, ABD, İngiltere ve Fransa) II. Dünya Savaşı'ndan sonra kaybettiği haklarını elde etmiş ve ABD Almanya'dan sadece NATO'da kalma talebinde bulunmuştur. Bu antlaşma ile Batı Almanya üç temel amacına ulaşmıştır (Bierling, 2014: 23):

- a) İsteddiği birliğe girme kararında özgür olması.
- b) SSCB ordusunun Doğu Almanya'dan çekilmesi.
- c) II. Dünya Savaşı'ndan sonra Batı Almanya ve Batı Berlin'in yönetimine el koyan ABD, İngiltere ve Fransa'nın bütün hakları ve sorumlulukları Batı Almanya'ya tekrar iade etmesi.

Bu gelişmenin ardından 03 Ekim 1990 tarihinde Doğu ve Batı Almanya birleşmiş ve kısa bir süre sonra Batı ve Doğu Avrupa devletlerinin üye olduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) "Paris Antlaşması" ile Soğuk Savaşın bittiğini ilan etmiş ve hem Avrupa tarihinde hem de Almanya tarihinde zor ve sorunlu bir süreç son bulmuştur (Bierling, 2014: 22-23).

Görüldüğü gibi Almanya tarihte eşi olmayan iki önemli savaşa yol açmış ve hem Avrupa'nın yıkılmasına yol açmış ve Avrupalı güçlerin dünya gücü olmasına son vermiş hem de kendi halkı büyük acılar çekmiştir. Batı Almanya, II. Dünya Savaşı sonrası süreçte daha önce izlediği "özel yol (Sonderweg-special path)" stratejisini terk ederek "liberal bir

politik kültürün” Batı Almanya’da gelişmesi için çaba sarfetmiş ve Adolf Hitler’in hakim olduğu NAZİ döneminin Almanya ve Avrupa’ya verdiği büyük zararı telafi ederek Batı dünyasına entegre olma politikasını ana dış politika stratejisi olarak benimsemiştir. Alman tarihine bakıldığında Almanya, Batı ile karmaşık ve çelişkili bir ilişkiler ağı olduğu görülür. Çünkü Almanya bir taraftan “Batı Aydınlanmasına” (Kant vb.) katkı yapan önemli bir bilgi birikimini temsil etmiş ve “Batı’nın normatif projesine” katkı yapan önemli unsur olmuş diğer taraftan Avrupa kıtasında iki dünya savaşının yaşanmasına sebep olmuştur. Hans Kundnani’ye göre NAZİ dönemi, Almanya’nın “Batı dünyasını” reddedmesi ve Batıya karşı çıkışının zirvesi olmuştur (Kundnani, 2016: 1).

Bu süreç aslında 19. yüzyıl Avrupa kıtasında meydana gelen gelişmelerin adeta sonucu olmuştur. 19. yüzyılda Avrupa’da önemli bir güç faktörü olarak beliren Almanya, 19. yüzyılın sonlarına doğru Batı Avrupa kıtasının en etkili gücü konumunda olmuştur. 19. yüzyılda Almanya’nın gücünü hızlı bir şekilde arttırması ve Fransa’nın bu gelişme karşısında zayıf kalması, Avrupa’da 1648 Vestfalya Antlaşması’ndan sonra kurulan Avrupa’daki güç dengelerini rahatsız eden önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. 1871’de Fransa’ya karşı savaş kazanarak Avrupa’nın merkezinde büyük güç olarak ağırlığını koyan ve birliğini sağlayan Alman İmparatorluğu, Napolyon sonrası dönemde (1815-Viyana Kongresi sonrası) Avrupa kıtasında kurulan düzeni bozmuş ve adeta I. ve II. Dünya Savaşına giden yolu açmıştır. Bu durum İngiltere Başbakanı Benjamin Disraeli tarafından şöyle değerlendirilmiştir: “Alman devrimi yeni bir dünya yarattı ve güç dengesi tamamen yok edildi” (Kundnani, 2016: 7).

1990 sonrası süreçte, tarihinde yeni bir sayfa açan Almanya, Avrupa kıtasında yaşanan acıların geçmişte kalması konusunda kararlı olmuş ve askeri-politik etkinliği benimsemekten çok, Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi ekonomik olarak güçlenmeyi dış politika stratejisi olarak benimsemiştir. Soğuk Savaş sürecinde ticarete ağırlık veren Almanya, II. Dünya Savaşı’nda yıkılmış ve altyapısı büyük zarar görmüş olmasına rağmen ekonomik kalkınmaya büyük önem vermiş ve adeta “ticaret devleti” olmuştur. Dış ticaretini sürekli arttıran Almanya, “Almanya mucizesini” gerçekleştirerek çok hızlı bir şekilde kalkınmış ve dış ticaret Alman ekonomisinin ana omurgası haline gelmiştir (Colschen, 2010: 232-233). Almanya’nın ihracatı 1970’de 64.053 Milyon \$, 1980’de 179.120 Milyon \$, 1990’da 328.651 Milyon \$, 2000’de 597.455 Milyon \$, 2010’da 951.959 Milyon \$ ve 2016 ise 1.203.833 Milyon \$ seviyesine ulaşarak, artan oranda süratle yükselmiştir. Almanya’nın ihracatı 2011 yılında 1 trilyon \$ seviyesini ilk defa aşmış⁸ (Statistisches Bundesamt, 2017) ve 2017 yılında ise Almanya’nın bütçesi 287 Milyar \$ fazla vererek dünya birincisi olmuştur (Çin’in bütçesi ise aynı yıl 135 Milyar \$ fazla vermiştir)⁹ (Wirtschafts Woche, 2018). Bu verilerde anlaşılacağı gibi Almanya, II. Dünya Savaşı’nda harap olmuş ve işgal edilmiş ülke konumundan günümüzün ekonomik devi konumuna yükselmiştir. Almanya bu ekonomik gücünü uluslararası düzeyde daha etkili bir güç olabilmek için kullanmak istemiş ve bunu 2014 Münih Güvenlik Konferansında; Cumhurbaşkanı, Dışişleri Bakanı ve Savunma Bakanı seviyesinde “uluslararası sorumluluk” üstleneceği söylemi ile ortaya koymuştur. II. Dünya Savaşı’ndan günümüze kadarki süreç göstermektedir ki, hiçbir şey Almanya’yı ekonomik gelişimi kadar etkilememiştir (Hellmann, Wagner & Baumann, 2014: 97).

Almanya’nın 1990 sonrası süreçteki dış politika stratejisinin 1990 öncesi süreçteki stratejisinden farklı olmadığını belirten Hanns W. Maull, Almanya’nın dış politika rolünü “sivil güç” (Zivilmacht) olarak tanımlamış ve bu sivil güç kavramını; demokrasi, insan hakları, uluslararası politika’nın kurumsallaşması ve uluslararası hukuk’un ön planda olması gibi unsurlarla açıklamıştır. Maull ayrıca Almanya için vazgeçilmezi olan liberal dünya ekonomik düzenin devamının sağlanmasını, Alman dış politikasının temel unsuru olarak

ifade etmiştir. 1990 sonrası geleneksel Alman dış politikasında, Alman askerlerinin uluslararası kriz bölgelerine gönderilmesinin tek önemli farklılık olduğunu belirten Maull, bu unsurların hem 1990 öncesi Batı Almanya tarafından hem de 1990 sonrası birleşik Almanya tarafından benimsendiğini ve devam ettirildiğini belirterek 1990 sonrası “Berlin Cumhuriyeti” için Avrupa’nın entegrasyonunun devamı ve NATO’nun önemine dikkat çekmiş ve Washington, Londra, Paris, Varşova ile olan ilişkilerin önemi yanında Moskova ile olan ilişkilerin vazgeçilmezliğine dikkat çekmiştir. Almanya’nın dış politikasında yeni sorumluluk üstlenerek yoluna devam etme talebinin 2013’de iktidara gelen CDU (Hristiyan Demokrat Partisi) ve SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi) iktidarı sürecinde geliştiğini belirten Maull, Cumhurbaşkanı Gauck’un da bu vizyonu zaten benimseyen bir çizgi izlemesiyle, 2014 Münih Konferansı’nda Alman devletinin yeni vizyonunu ortaya koyduğunu dile getirmiştir (Maull, 2015: 323-325). Maull, Ukrayna-krizi ile 1990’da Paris’de benimsenen Avrupa düzeninin bozulmasının, Yunanistan’da başlayan ekonomik krizin ve AB içinde “Avro krizinin” ciddi boyutlarda olmasının, ABD’nin Asya-Pasifik bölgesini dış politikasında ana eksen olarak belirlemesinin ve “Arap Baharı” ile birlikte Avrupa’nın çevresinde meydana gelen sorunların Almanya’nın “daha fazla sorumluluk üstlenme” stratejisini benimsemesinde önemli etkisi olduğunu belirtmiştir. Fakat Maull aynı zamanda Almanya’nın bu yeni vizyonu etrafında geçmişinden gelen ve Alman diplomasinin temel ilkeleri olan: “Never again” (bir daha asla), “never alone” (yalnız asla) ve “politics before force” (güç kullanmadan önce politika) ilkelerinin değişmeyeceğini (Hitler dönemini kastederek) dile getirerek Almanya’nın geçmişteki saldırgan politikalarına dönmeceğini ifade etmiştir (Maull, 2015: 325-326).

Almanya’nın bir taraftan uluslararası düzeyde daha fazla sorumluluk üstlenerek daha etkili olmak isterken diğer taraftan “güç politikası” konusunda hassasiyetini ifade etmesi, Almanya’nın geçmişte yaşanan olayların Avrupa’daki komşularını tedirgin etmemesi ve bu konuda komşuları tarafından yanlış anlaşılmayı önlemesi için olmuştur. Nitekim Yunanistan’da 2009 sonlarında su yüzüne çıkan ve 2010’da etkisini hissettiren finans krizi Yunan halkını sarsmış ve Yunanistan’da başlayan ekonomik çöküşün ardından Almanya’nın Yunan hükümetine istediği mali politikaları dayatması ardından Yunan halkında Almanya’ya karşı büyük bir öfkenin oluşmasına yol açmıştır. Bu süreçte Yunan halkı, Yunanistan’ı ziyaret eden Almanya Başbakanı Angela Merkel’i NAZİ olmakla suçlamış ve “Merkel dışarı”, “Yunanistan koloni değil” şeklinde pankartlarla ve Hitler yakıştırmalı posterlerle Almanya protesto edilmiştir¹⁰ (Giegerich & Power, 2016: 156). Bu olaylar Almanya’da “biz Yunanistan’ı ve AB’yi kurtarmaya çalışıyoruz şu Yunanlıların yaptığına bak” tartışmalarına yol açmıştır. Yunanlıların protestolarına karşın Polonya Dışişleri Bakanı Radoslaw Sikorski bu süreçte şu ifadeye bulunmuştur: “Ben Almanya’nın gücünden çok Almanya’nın hareketsizliğinden korkuyorum”. Sikorski bu ifadesi ile, AB’de yaşanan “Avro krizi” çerçevesinde Almanya’dan AB’nin en güçlü ekonomisi olarak Avro krizinde öncü rol üstlenerek çözüm üretmesini istemiştir¹¹ (Der Spiegel, 2012). Yunan halkının Merkel’e tepkisi ve buna karşın II. Dünya Savaşı’nda ülkesi Almanlar tarafından işgal edilen Polonya Dışişleri Bakanının Almanya’dan Avro krizini çözmesi konusundaki zıt tutumları, Almanya’nın AB içinde de ne kadar farklı tepkilerle karşı karşıya kalabileceğini göstermiştir. Bu gelişmeler, Almanya’nın “uluslararası sorumluluk üstlenmek” isterken ne kadar hassas dengeler üzerinde yürümesi gerektiğini gözönüne sermiştir.

Almanya’nın bir taraftan mali desteğinin talep edilerek AB’nin Avro krizini çözmesinin istenmesi diğer taraftan Almanya’nın gücünün arttığı ve AB’ye hakim olduğu tartışmaları sonucunda Almanya’nın eleştirilmesini ve Almanlara tarihte yaşanan acı olayların gündeme getirilerek Almanya’nın yüzüne vurulmasını eleştiren Klaus-Dieter

Frankenberger, Almanya'nın dost ve müttefik ülkelerden gelen bu tür tavırlara karşı çekinmeden karşı koymasını gerektiğini ifade etmiştir. Frankenberger, AB içinden Almanya'ya karşı yöneltilen eleştirilere şu şekilde karşılık vermiş ve tepkisini ortaya koymuştur: "Gelecek; reform yapmayı reddeden, ülkesini modernleştirmeyen ve Alman karşıtı söylemlerin arkasına gizlenenlerin olmayacaktır" (Frankenberger, 2015).

3. SORUMLULUK SÖYLEMİ VE ALMANYA'DAKİ YANKILARI

2014 Münih Konferansı sonrası süreçte, Almanya'nın en üst seviyedeki yetkililerin ortaya koyduğu söylemler ve ortak irade Almanya'da önemli yankılara ve yorumlara yol açmıştır. Bu durum Almanya Savunma Bakanlığı'nın 2016 yılında yayınladığı Beyaz Kitapta da (Weissbuch) benzer ifadelerle tekrar ortaya konmuş ve Almanya'nın uluslararası olaylarda sorumluluk alarak kararlı bir şekilde hareket edeceğini ve gelecekte güvenlik politikası ve insani sorunlarla ilgili gelişmelerde/olaylarda gerektiğinde yöneten/lider devlet rolünü üstleneceği ifade edilmiştir¹² (Weissbuch, 2016: 23). Savunma Bakanı von der Leyen, Beyaz Kitapta: "Almanya'nın NATO'daki müttefikleri ve Avrupa'daki dost devletlerle güvenlik politikasını sorumlu bir şekilde düzenleyeceğini ve Almanya'nın güvenilir bir müttefik olacağını dile getirerek Almanya'nın yeni dış ve güvenlik politikasını oluştururken müttefik ve dost Avrupalı devletlerle paylaşılacağını belirtmiş ve birlikte hareket etme düşüncesine tekrar vurgu yapmıştır" (Weissbuch, 2016: 8). Dışişleri Bakanı Steinmeier ise, Foreign Affairs dergisinde makale yazarak Almanya'nın ekonomik gücüne dikkat çekmiş ve Almanya'yı, Avrupa'nın barışçıl gücü olarak öne çıkartmıştır. Almanya'nın uluslararası krizlerde askeri olarak geri planda kalmak istemesinin eleştiri konusu olduğuna değinen Steinmeier, Almanya'nın askeri boyutta çekimser kalmasının sadece Alman meclisinde geçmesinin zorunluluğu ve zorluğu ile değil aynı zamanda Alman halkının hassasiyetinden dolayı olduğunu belirterek askeri harekâtın her türlü risk ve alternatiflerin değerlendirilmesinden sonra söz konusu olacağını ifade etmiştir (Steinmeier, 2016: 108-110). Steinmeier, makalesinde Almanya'nın uluslararası rol talebinde bulunurken, askeri angajmanlarda dikkatli olacağını ortaya koymuştur.

2014 Münih Güvenlik Konferansı'nda en üst seviyedeki Alman yetkililerin Almanya için yeni bir dış politika söylemi ortaya koymalarından sonra, Berlin yoğun şekilde dış politika tartışmalarının odağında olmuştur. Gauck ve Alman Bakanlar, II. Dünya Savaşı sonrası Almanya tarihinde ilk defa sadece Avrupa'da değil, dünyadaki sorunlar karşısında sorumluluk üstlenen küresel düzeyde aktif bir Almanya profili ortaya koymuşlardır. Bu sürecin ardından bu konu ile ilgili Almanya'da geniş tartışmalar başlamıştır. Almanya'nın küresel düzeydeki sorunlarda üstlenebileceği önleyici rol talebine Almanya dışındaki tepkiler de genel çerçevede olumlu olmuştur. Almanya'nın ekonomik gücü ve bunun diplomasiye yansımaları kendini özellikle Yunanistan'ın ekonomik krizinde göstermeye başlamış, Ukrayna krizinde devam etmiş ve Donald Trump'ın ABD'de iktidara gelmesi ile daha da güçlenmiştir. Gauck'un ifade ettiği gibi, Almanya Ukrayna krizinde "daha erken ve zamanında, kararlı ve ne yapacağını bilen, içeriği doldurulmuş" bir diplomatik yaklaşımla hareket etmiş ve Avrupa'daki liderlik rolünü pekiştirmiştir. Almanya'nın daha etkili ve aktif dış politika girişimi AB içinde özellikle de Fransa ve İngiltere'de de destek bulması Almanya adına önemli bir gelişme olmuştur. Tanınmış siyaset bilimci Gunther Hellmann, Almanya'nın güçlenen Avrupa'daki konumunu "oyun kurucu" rolü ile irtibatlandırmış ve AB'yi de bu oyuncunun takımı olarak değerlendirmiştir (Hellmann, 2015: 474-475, 487-488).

Gauck, Steinmeier ve von der Leyen'in daha etkili ve güçlü Alman dış politikası söylemlerini değerlendiren Josef Janning ve Almut Möller, Almanya'nın bu rolünü: Yunanistan krizi, Ukrayna krizi ve Suriye'den gelen göçmenler krizinde kendini gösterdiğini dile getirmişlerdir. Janning ve Möller, Almanya'nın Avrupa'nın merkezi gücü rolüne vurgu yaparak Almanya'nın sadece diplomatik alanda liderliğe talip olmasının yeterli olamayacağını, Almanya'nın gerek Avrupa'nın çevresindeki güvenlik sorunları gerekse ABD'nin NATO çerçevesinde daha fazla kaynak aktarması talebi ve transatlantik ilişkilerdeki rolü gereği askeri alanda da daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiğini öne çıkartmışlardır (Janning & Möller, 2016: 1-2, 6-7). Almanya'nın, Avrupa'nın de facto lideri olduğunu belirten Erik Brattberg ve Bernardo Pires de Lima ise, Berlin'in, Avrupa'nın sorunlarını çözecek güce sahip tek başkent olduğunu dile getirmişlerdir. Avrupa'nın, Almanya'nın liderliğinde daha güçlü ve istikrarlı olacağını ileri süren Brattberg ve de Lima, güçlü bir Almanya'nın Avrupa'nın faydasına olacağını ileri sürerek İngiltere'nin bu çerçevede AB içinde kalarak Almanya'nın büyüyen gücünü dengeleme konusunda daha belirleyici olabileceğini, Fransa'nın ise ihtiyaç duyduğu reformları gerçekleştirerek daha etkili bir aktör olabileceğini ve Almanya ile birlikte AB'nin istikrarına önemli katkı yapabileceğini belirtmişlerdir. Brattberg ve de Lima bununla birlikte Washington'un da Avrupa'daki varlığının gerekliliğini ortaya koyarak bunu transatlantik ilişkilerin dolayısıyla Batı dünyasının güçlü kalması açısından gerekli görmüşlerdir (Brattberg & Lima, 2015).

Diğer taraftan Donald Trump'ın Ekim 2016'da ABD Başkanı olarak seçilmesi Almanya'nın konumunu etkileyen önemli bir gelişme olmuştur. Trump, geleneksel ABD dış politikasında değişikliğe gideceğini, korumacı ticaret politikası uygulayacağını, NATO'ya Avrupa'lı müttefiklerin daha fazla katkı yapmasının kaçınılmaz olduğunu ve ABD'nin, Avrupa'nın güvenliğine katkısının artık eskisi gibi olmayacağını belirterek hem Almanya'da hem de Avrupa'da endişelere yol açmıştır. Almanya, Trump'ın iktidarı ile birlikte ekonomik olarak yükselmesinde vazgeçilmez olan "uluslararası liberal düzenin" artık eskisi gibi güvenli olmayacağını ve uluslararası güvenlik sorunlarının artacağını düşünmüş ve gelecekteki dünya ticareti için endişeli olmuştur. Bu gelişmeler uluslararası tartışmalarda Almanya Başbakanı Angela Merkel'in Batı'nın değerlerini temsil eden en önemli Batılı politikacı ve "özgür dünya'nın lideri" (leader of the free world) olarak öne çıkartılmasına sebep olsa da bu durum bizzat Merkel tarafından saçma bulunmuş ve reddedilmiştir (Kundnani, 2017). ABD'de Trump'ın iktidara gelmesi ile 2017 yılında küresel düzeyde sarsılmalar kendini göstermeye başlamış ve Trump'ın "önce Amerika" (America First) söylemi Almanya'nın geleceğini de olumsuz etkileyecek gelişmeler silsilesinin habercisi olmuştur. Almanya'nın enerji politikasının Rusya'ya, dış ticaretinin Çin'e ve savunma politikasının ABD'ye bağımlı olduğunu dile getiren Jörg Lau, güçlü ve büyük Almanya'nın uluslararası liberal düzenin devamına bağımlı olduğunu ve Alman dış politikasının sarsılan ve dönüşen bu düzende sorumlu hareket etmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Almanya'nın milli hedeflerine yalnız ulaşamayacağını ileri süren Lau, Alman dış politikasının gelecekte "sertlik" ve "hoşgörü" arasında yeni bir denge kurarak hareket etmesinin hem kendi geleceği hem de Avrupa'nın geleceği açısından önemini ifade etmiştir (Lau, 2017).

Gunther Hellmann, Almanya'nın yeni rolünü inceleyerek Alman dış politikasının gelecekte daha çok "güç" ve "sorumluluk" etrafında gelişeceğini ve Almanya'nın bu iki faktör arasındaki ince çizgide hareket edeceğini belirterek bu çerçevede geçmişte yaşadığı gibi "hegemonya tuzağına" düşmemesi için dikkatli bir şekilde hareket etmesi gerektiğini dile getirmiştir (Hellmann, 2016: 4). Hellmann, Almanya'nın hegemon bir güç olduğu konusunun Almanya dışında yaygın bir kanı olduğuna dikkat çekerek bu konuda ünlü İngiliz Sosyolog Anthony Giddens'in düşüncelerini aktarmış ve Giddens'in: "Almanya daha önce

askeri yollarla hakim olamadığı Avrupa'ya barış içinde kalarak hakim oldu" dediğini belirtmiştir (Hellmann, 2016: 10). Güçlü Almanya imajının geçmişte yaşanan savaşlarla ve acı olaylarla artık bağlantısının kurulamayacağını dile getiren Jan Techau ise, Almanya'nın, Avrupa'da herhangi bir devletten toprak talebinin sözkonusu olmadığını ve Avrupa'da "Alman sorusu"nun Mart 1991'de yürürlüğe giren 2+4 Antlaşması ile tamamen ortadan kalktığını ifade etmiştir. Anglo-Sakson çevrelerce gündeme getirilen "Almanya tekrar hegemon güç olmak istiyor" gibi görüşleri haksız bulan Techau, Almanya'nın böylesi bir vizyonunun hele hele AB içinde kesinlikle olamayacağı gibi bunun günümüz Almanya'sının gerçekliği ile hiçbir ilgisinin olmadığını ileri sürmüştür. Techau ayrıca Alman ordusunun gerekli kaynakların ayrılmamasından dolayı zaten etkisiz bırakıldığını ifade ederek, Almanya'nın kendi demografik sorunları gibi birtakım önemli iç sorunları olduğunu belirtmiş ve Alman hegemonyasından bahsetmenin mümkün olmadığını dile getirmiştir (Techau, 2016).

Almanya'nın jeoekonomik bir güç olduğunu belirten Liana Fix, Almanya'nın yöneten güç olarak artan oranda Avrupa'nın normatif özelliklerini üstlenen ve AB'nin sivilleşen yapısı içinde ana aktör olduğunu ileri sürmüştür. Fix, bu bağlamda Almanya'nın sadece kendi çıkarlarını gözetken değil, Avrupa'nın değerlerini/prensiplerini savunan bir aktör olduğunu belirterek Almanya için sadece güç unsurunun değil, "sorumlu devlet" olmanın önemine vurgu yapmıştır. Margaret Thatcher'ın iki Almanya'nın birleşmesinde: "Biz Almanya'yı iki defa mağlup ettik, fakat Almanya tekrar döndü" cümlesinin Almanya Başbakanı Helmut Kohl tarafından dile getirildiğini ifade eden Fix, "eğer bayan Thatcher günümüzde yaşasaydı Almanya'nın normatif değerler etrafında bir Avrupa gücü olduğunu o da kabul edebilirdi" iddiasında bulunmuştur (Fix, 2015). 2014 Münih Konferansı sonrasında Almanya'nın en üst seviyede aktif bir dış politika izlemesi talebi İngiltere merkezli think tank olan Chatham House direktörü Robin Niblett tarafından da dile getirilmiştir. Niblett, Avrupa kıtasında Fransa'nın zayıf kaldığını ve İngiltere'nin kendine yeni bir rol aradığını (Brexit sonrası) belirterek AB içinde artan ekonomik gücü ve daha fazla politik sorumluluk üstlenme iradesini ortaya koyan Almanya'nın öncü rol üstlenmesinin önemine vurgu yapmıştır. Buna karşın Die Zeit yazarı Matthias Naß, Almanya'nın büyük bir güç olmadığını, Almanya'nın daha çok güvenilir bir müttefik olmasının gerekliliğini öne çıkartarak Almanya'nın AB üyeleri ile dengeli ve ortak hareket eden karakterine vurgu yapmak istemiştir (Naß, 2015). Avrupa kıtasında, Almanya'ya karşı tarihten gelen kuşku var olsa da, 21. yüzyıl sürecinde bu algının değiştiğini ve Almanya'ya dış politikada daha etkili hareket etme alanı bırakıldığını belirtmek gerekir.

Almanya'nın sadece ekonomik olarak değil, politik ve diplomatik olarak Avrupa'daki artan etkisine işaret eden Adrian Hyde-Price; Gauck, Steinmeier ve von der Leyen'in 2014'te Münih Güvenlik Konferansı'ndaki konuşmalarını "uyur gezer dev" uyardı şeklinde değerlendirmiştir. Hyde-Price, Almanya'nın 2014'te Münih'teki tavrı ile ilk defa Batılı müttefik ve dost devletlere karşı muhalif bir tavır sergilediğini belirterek Almanya'nın aktif bir dış politika izlemek istediğini ifade etmiştir. Von der Leyen'in, "hergün cinayet işlenirken ve insanlar tecavüze uğrarken görmemezlikten gelemeyiz" dediğini dile getirerek von der Leyen'in amacının Almanya'nın önderliğinde güçlü bir "Avrupa güvenlik ve savunma politikası" oluşturmak olduğunu ifade etmiştir (Hyde-Price, 2015: 601-603). Hyde-Price, ortaya koyduğu düşünceleri ile Almanya'ya karşı olan tarihsel kuşkularını dile getirerek Almanya'nın büyüyen gücüne karşı kuşku ile bakmış ve Almanya'nın, kendi çıkarları çerçevesinde çekinmeden AB üyelerinin aleyhine hareket edebileceğini ileri sürmüştür.

SONUÇ

Almanya, 2014 Münih Güvenlik Konferansı'nda en üst düzey yetkililerin ağzından 21. yüzyıl için yeni bir dış politika vizyonu benimsediğini ortaya koymuştur. Cumhurbaşkanı Gauck, Almanya'nın tarihinin en iyi döneminde bulunduğu bu süreçte Almanya'nın yeni bir dış politika vizyon geliştirmesini Almanya'nın çıkarları için uygun görmüştür. Gauck, Almanya'nın, liberal dünya düzeninde daha etkili bir şekilde kendi çıkarlarını savunması için "uluslararası sorumluluk" üstlenerek yeni bir rol benimsemesinin önemine vurgu yapmıştır. Bu durum gerek Dışişleri Bakanı Steinmeier gerekse Savunma Bakanı von der Leyen tarafından da benimsenerek Almanya'nın hem AB'deki rolü hem de transatlantik bağlantısına atıfta bulunularak Almanya'nın küresel boyutta daha etkili ve aktif bir dış politika stratejisi, ortak bir vizyonu ifade etmiştir. Münih'teki bu gelişme genel çerçevede Almanya ve Avrupa'da olumlu karşılanmış ve eleştirilerin dozajı küçük boyutlarda kalmıştır. AB ülkelerinde Almanya'ya karşı tarihsel hassasiyetle bakan çevreler olsa da, Almanya'nın ekonomik gücünün adeta AB'nin motor gücünü teşkil etmesi ve Alman ekonomisinin AB projesinin devamı için vazgeçilmez bir faktör olması, İngiltere ve Fransa gibi Almanya'ya karşı büyük savaşlara katılmış ülkelerde dahi ılımlı mejaslara yol açmıştır. Almanya'nın çıkarlarının aynı zamanda hem Avrupa'nın hem de genel çerçevede Batının çıkarları olduğunu ve Batı Medeniyetinin üyesi olan Almanya'nın kendi çıkarlarını bu çerçevede değerlendirerek hareket ettiğini belirten ünlü Alman tarihçi Heinrich-August Winkler, Almanya'nın geçmişte yaşadığı gibi Avrupa kıtasında tek başına hareket eden bir aktör olmasının artık mümkün olmadığını ifade etmiştir¹³ (Der Spiegel,2015).

2014 Münih Konferansında öne çıkan söylemler, 21. yüzyılda Almanya için yeni bir dış politika vizyonu tartışmalarını öne çıkartmış ve yeni bir dış politika vizyonu inşa etme süreci başlamıştır. Bu çerçevede bu söylemler tarihi öneme sahip olmuş ve gelecek on yıllarda Almanya'nın dış politikasındaki etkileri pratikte de uygulanması ile gerçeklik olarak gözlemlenebilecektir. Almanya kendi çıkarlarını izlerken, Avrupa'daki dost ve müttefik devletlerle olan ilişkilerini "tarihi hassasiyetleri" dikkate alarak geliştirmesi, hem kendi geleceğini hem de AB'nin geleceğini belirleyen önemli bir unsur olacaktır.

NOTLAR

¹ Cumhurbaşkanlık görevi 18 Mart 2017’de son bulmuştur.

² 19 Mart 2017 tarihinden itibaren Almanya’nın Cumhurbaşkanı olmuştur.

³ Almanya Cumhurbaşkanı Joachim Gauck’un Münih Güvenlik Konferansındaki konuşması. Eröffnung der 50. Münchner Sicherheitskonferenz, München, 31. Januar 2014, kaynak: <http://www.bundespraesident.de/SharedDocs/Reden/DE/Joachim-Gauck/Reden/2014/01/140131-Muenchner-Sicherheitskonferenz.html> (09.01.2018).

³ Yazarın notu.

⁴ Söylem analizi ve inşacı kuram ile ilgili daha fazla bilgi için bkz.: Tural Bahadır (2016), Ortaklıktan Krize Türkiye-ABD İlişkileri, Ankara: Astana Yayınları: 23-76.

⁵ Almanya Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier’in Münih Güvenlik Konferansındaki konuşması. Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier anlässlich der 50. Münchner Sicherheitskonferenz, 01.02.2014, kaynak: <http://www.tallinn.diplo.de/contentblob/4121464/Daten/3891113/DLDMunchnerSiKonf14RedeBMS-steinmeier.pdf> (09.01.2018).

⁶ Almanya Savunma Bakanı Ursula von der Leyen’in Münih Güvenlik Konferansındaki konuşması. Rede der Bundesministerin der Verteidigung, Dr. Ursula von der Leyen, anlässlich der 50. Münchner Sicherheitskonferenz München, 31. Januar 2014, kaynak: <http://www.nato.diplo.de/contentblob/4123416/Daten/3885836/redevdleyensiko2014.pdf> (09.01.2018).

⁷ Söylem analizi ve inşacı kuram ile ilgili daha fazla bilgi için bkz.: Tural Bahadır (2016), Ortaklıktan Krize Türkiye-ABD İlişkileri, Ankara: Astana Yayınları, s. 23-76.

⁸ Statistisches Bundesamt, Außenhandel nach Bundesländern (Exporte), 24.10.2017, kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Tabellen/AusfuhrNachBundeslaendernAb1970.pdf?__blob=publicationFile (22.01.2018).

⁹ Deutschland mit weltgrößtem Exportüberschuss, 22.01.2018, kaynak: <http://www.wiwo.de/politik/konjunktur/konjunktur-deutschland-mit-weltgroesstem-exportueberschuss/20851114.html> (22.01.2018).

¹⁰ Bkz. Kanzlerin Merkel muss sich in Griechenland gegen Hass-Welle wappnen, 09.10.2012, kaynak: https://www.focus.de/politik/deutschland/tid-27618/angela-hau-ab-kanzlerin-merkel-muss-sich-in-griechenland-gegen-hass-welle-wappnen_aid_834631.html (23.01.2018); Severin Weiland/ Philipp Wittrock, Erniedrigte und Beleidigte, 16.02.2012, kaynak: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/griechen-vs-deutsche-erniedrigte-und-beleidigte-a-815670.html> (23.01.2018).

¹¹ Polnischer Außenminister fordert deutsche Führungsrolle, 13.05.2012. kaynak: <http://www.spiegel.de/spiegel/vorab/polnischer-aussenminister-sikorski-fordert-deutsche-fuehrungsrolle-a-832820.html> (23.01.2018).

¹² Weissbuch 2016. Berlin, Bundesministerium der Verteidigung, s. 23.

¹³ „Ein neuer Sonderweg“, Heinrich-August Winkler ile söyleşi, Der Spiegel, Nr. 1/ 2015, s. 28.

KAYNAKÇA

Baumann, R. (2006).). *Der Wandel des deutschen Multilateralismus*, Baden Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.

Bierling, S. (2014), *Vormacht wider Willen: Deutsche Außenpolitik von der Wiedervereinigung bis zur Gegenwart*, Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.

Brattberg, E. & Lima, Bernardo P. de (2015) Germany’s Unipolar Moment, *Berlin Policy Journal*, 21. September, <https://berlinpolicyjournal.com/germanys-unipolar-moment/> (Erişim: 16.01.2018).

Colschen, L. C. (2010). *Deutsche Außenpolitik*, Paderborn: Wilhelm Fink Verlag.

Fix, L. (2015). Eine deutsche Metamorphose, *Internationale Politik*, November/Dezember, <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/archiv/jahrgang-2015/november-dezember/eine-deutsche-metamorphose> (Erişim: 11.01.2018).

Frankenberger, K-D. (2015). *Deutschland darf sich nicht einschüchtern lassen* <http://www.faz.net/aktuell/politik/europaeische-union/kommentar-zur-fuehrungsrolle-diese-deutschen-13716049.html> (Erişim:17.01.2018).

Giegerich, B. & Power, M. (2016). The Munich Consensus and the Purpose of German Power, *Survival*, vol. 58 no: 2.

Hellmann, G.; Wagner, W. & Baumann, R. (2014). *Deutsche Außenpolitik: Eine Einführung*, 2. überarbeitete Auflage, Wiesbaden: Springer Verlag.

- Hellmann, G. (2016). Zwischen Gestaltungsmacht und Hegemonialfalle, *Aus Politik und Zeitgeschichte*, Deutsche Außenpolitik, Nr. 28-29.
- Hellmann, G. (2015) Im offensiven Mittelfeld – Deutschlands neue Spielmacher-Rolle in der europäischen Politik, *Zeitschrift für Außen- und Sicherheitspolitik*, vol. 8, Nr. 1.
- Hyde-Price, A. G.V. (2015). The „sleep-walking giant“ awakes: resetting German foreign and security policy, *European Security*, vol. 24, no. 4.
- Janning, J. & Möller, A.(2016 July) Leading From The Centre: Germany’s New Role In Europe, European Council On Foreign Relations, *Policy Brief*.
- Kundnani, H. (2016). *The Paradox of German Power*, paperback edition, London: Hurst & Company
- Kundnani, H.(2017). The New Parameters Of German Foreign Policy, *Transatlantic Academy Paper Series*, No. 3: IV-1.
- Lau, J.(2017). Mehr Härte, mehr Großzügigkeit, *Internationale Politik*, Juli-August, <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/archiv/jahrgang-2017/juli-august/mehr-haerte-mehr-grosszuegigkeit> (Erişim:07.01.2018).
- Mauß, H. W. (2015). Deutsche Außenpolitik nach der „Review 2014“: Zivilmacht 2.0?, *Zeitschrift für Politik*, 62.Jg., 3/2015.
- Naß, M. (2015) Deutschland will nicht Großmacht sein, *Die Zeit*, <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2015-02/weissbuch-sicherheitspolitik-deutschland-grossmacht> (Erişim: 02.11.2017).
- Onuf, N. (1998). Constructivism: A User’s Manual, içinde: Vendulka Kubalkova/Nicholas Onuf/Paul Kowert (editors): *International Relations In A Constructed World*, New York & London: M.E. Sharpe
- Statistisches, B. (2017). Außenhandel nach Bundesländern (Exporte) https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesamtwirtschaftUmwelt/Aussenhandel/Tabellen/AusfuhrNachBundeslaendernAb1970.pdf?__blob=publicationFile (Erişim: 22.01.2018).
- Steinmeier, F.-W. (2014). Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier anlässlich der 50. Münchner Sicherheitskonferenz <http://www.tallinn.diplo.de/contentblob/4121464/Daten/3891113/DLDMunchnerSiKonf14RedeBMSteinmeier.pdf> (Erişim:09.01.2018).
- Steinmeier, F.-W. (2016 July/August). Germany’s New Global Role, *Foreign Affairs*
- Techau, J. (2016). Deutsche Führung, *Internationale Politik*, März/April, <https://zeitschrift-ip.dgap.org/de/ip-die-zeitschrift/archiv/jahrgang-2016/maerz-april/deutsche-fuehrung> (Erişim:19.01.2018).
- Wirtschafts, W. (2018). *Deutschland mit weltgrößtem Exportüberschuss*, <http://www.wiwo.de/politik/konjunktur/konjunktur-deutschland-mit-weltgroesstem-exportueberschuss/20851114.html> (Erişim: 22.01.2018).